

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrť leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrť leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (insetate) vzprejemlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 1. septembra 1899.

Politiški oddelek.

Bodimo na straži.

V naši dobi se vrši plutokratični proces, enimentnega pomena, s tedenco, svetovne prebivalce preleviti v kolikor mogoče maloštevilne milijonarje, v mogočen zaseben kapital, in v milijone proletarjalcev. To je naravna posledice odnašajev našega časa, kajti velikanske iznajdbe in napredni duh človeštva uplivajo skrajno neugodno na sedanji srednji stan, kateri je sicer temelj vsaki državi. Vidno rastoči zasebni kapitalizem ga absorbira z zemeljskega površja, mu jemlje vso prostost in ga tako pretvarja v proletarijat. Da tak proces nasprotuje dobremu državnemu redu, je umevno samo po sebi. Neizogibna posledica sedanjih odnošajev pa je, da bode srednji stan izginil s pozorišča, njegovo mesto pa bode zavzela beda in tlačanstvo. Vsa moč se polagoma koncentrira v zasebnem kapitalu in ta bode svoječasnó mogočen usurpator, kateremu se bodo klanjale ogromne mase nižjega stanu.

Kako se pa vrši ta proces, kaka so njegova pota? Na to vprašanje se da odgovoriti na kratko, posebno pa onemu, kateremu je znana svetovna politika. Iznajdbe so omajale rokodelca — obrtnika in kmetovalca, omajale so ga pa toliko preje, ker ni bil organizovan. Vsled iznajdb je nastala velika industrija, s katero pa rokodelci ni mogel in ne more konkurirati, ker je njegova moč prešibka. Pa, poprej samostojen in svoboden, se je moral zateči ravno k veliki industriji, ako ni hotel, da pogine od lakote on sam in njegova družina. S tem trenutkom je pa postal tlačán, človek, kateri vidi, a ne sme viditi, človek brez svoje volje, brez življenja. Ravno vsled tega procesa se je jela gibati buržoazija in vstvarila nov sistem — socializem.

Tudi pri nas se je jel oglašati socializem, toda ta je le nekak monstrum. Socializem v slovenskih deželah je skoro do cela neupravičen — razun nekaterih krajev

po Gorenjskej — ta je izrasel le iz posameznih zrn, katera so odletela k nam iz tujih tal. Naš „mali mož“ je še neokužen od one velikomestne silakuže, čil in svoboden je še, kajti ni še prišel oni čas, kateri bi prinesel med nas tako bedo, dasi se proleterijat v družih deželah na pr. na Laškem, Francoskem, Nemškem že bojuje proti zasebnem kapitalu, z ognjem in mečem. Ni še prišel, torej gorje nam, če pride, Slovenci smo ubog narod, brez kapitala, brez industrije. Ako pa ima priti to pred nas, prišlo bode od strani tujcev.

Tuja velika industrija bi pa zanesla med nas ne le socializem, temuč veliko bolj pereče narodnostno vprašanje, kajti mi nismo le ubog, ampak tudi neznamen narodič. S tem, da bi se ta polip še dalje iztezal po naši zemlji, nastala bi neizogibna posledica, da bi nas uničili tudi v narodnostnem oziru. Kakor hitro bode izginil iz med nas srednji stan, izginil bode ž njim med tem slovenski narod. Naša bojazen je upravičena. Ozrimo se na one kraje po Kranjskej, v katerih velika industrija procvita. Poglejmo Tržič, poglejmo Jesenice itd. Z veliko industrijo je dobilo v teh krajih nemštvo malone vso oblast v svoje roke, nastanilo v svojih službah prave Tevtone, kateri tlačijo slovenskega delavca. A ne le fizično, tudi na njegovo narodnostno čutstvo se kaže pritisk, kajti našemu tlačánu tuja moč že vsled same slabosti imponuje. Le poglejmo govorico v teh krajih.

Še le na temu mestu se nam zdi umestno spregovoriti o tem, kar nas najbolj peče, kar nas je dovedlo do tega, da smo pisali te vrste.

V naši divni Gorenjski, v obližju Kranja, se delajo priprave za večje industrijsko podjetje. Govori se, da bode največje na Kranjskem in da bode imelo na razpolago do 2000 konjskih sil. Seveda, kolikor vemo sedaj, ne bodo domačini lastniki tega podjetja, ampak tujci. Mogoče je, da se ta projekt uresniči, akoravno nekateri v Kranji skeptično skomizgajo, kajti tujci se pridno zanimajo zanj. Tujec si bode torej zopet pridobil del naše dežele, polagoma podjarmil naše ljudstvo, izsesaval ga

bode in potujčeval tako, da bode končno samo na svoji rodni zemlji tujec. Njegovi potomci bodo preklinjali svoje prednike, da se niso ognili te pesti, kajti zanje bode prepozno. Hlapčeval bode, hlapčevali bodo njih otroci. Kdo ne ve, kam mora pripeljati sedanji svetovni red? V kloako, v smrdljivo gnojnico tišče tebe ubozega delavca, dočim se zidajo za bogatina sijajne palače. In te palače bodeš zidal tudi ti slovenski trpin, s svojimi žulji, toraj ne bodeš pa imel ne sredstev, ne časa, da bi sebi postavil leseno kočo, kamor bi položil svojo trudno glavo. Kot tujca te bodo preganjali z kota v kot. Potujčen proletarec bodeš. Ali bi tudi s tem, ako se uresniči imenovani projekt, pridobljena nova noga k mostu do Adrije, po katerem Nemci tako hrepene? Med seboj se bijemo za malenkosti, med tem ko nam tujec ekspropriira našo lastno zemljo in zida trdnjave, da bi nas lažje ugonobil, Ali se ne zrcali s tem počenanju nemški program, usurpirati slovanske pokrajine? Ali nam ni znan sedanji položaj okupirane Bosne?

Vse to nam vzbuja čudne misli, katerih se ne moremo utrditi. Ne rečem, da se bode to zgodilo, a temelj je postavljen. Srce mora boleti človeka, ko vidi to počenjanje, kako se tujec pridobiva naše najlepše pokrajine, naš ponos. Naš Bled je nemški Bled. Naša Postojnska jama in drugi biseri naše dežele, so nemški, kaj je naše? Kratka, a jasna beseda — malone kot nič. In še to oralce hoče biti tuja last. Ne bojmo se resnice, odpirajmo oči. Desetkrat boljši je v prostosti ovsen grižljaj, kot v služnosti pogača.

Nikakor nismo nasprotni modernim napredkom. Dobro je, da, celo potrebno, da korakamo s časom, toraj nikdar naj nam ne bode vse moderno sam nimbus in nič družega — ločimo zrno od plev, Upamo, da nas bo vskdo umel. Ne proti napredku sploh veljajo te besede, ampak proti pseudo — napredku, proti oni zanjki, katera nosi pečat napredka, v resnici pa je le izkoriščanje. Da se umemo, Bodimo na straži.

Politični pregled.

Položaj. — Različni, navadno dobro podučeni listi poročajo, da se skliče državni zbor začetkom meseca oktobra. Največ skrbi dela vladi volitev delegacij, Nemci obetajo, da to volitev z nasilno obstrukcijo preprečijo veljaj karkoli. Z ozirom na to se bavi vlada z mislijo, da pomiri Nemce na stroške Slovanov. Finančni minister dr. Kaizl pojde te dni v Prago in bo Čehom predlagal, naj pod gotovimi pogoji in proti dovolitvi družih koncesij privolijo v preklic jezikovnih naredb. Radi tega je mej Čehi nastalo veliko razburjenje. Češki listi javljajo, da njihovi poslanci od svojih pravic ne odjenjajo niti za las, in da naj se vlada nikar ne trudi. Z ozirom na to, je vsaj verjetno, kar poročajo nekateri listi in kar opozicija želi in upa, da namreč vlada odstopi, ker sicer ni upanja, da bi kaj opravila.

— **Chlumecki v Ischlu** — Bivši predsednik poslanske zbornice baron Chlumecky je bil te dni poklican na cesarski dvor v Ischl, kjer ga je cesar sprejel v dolgi avdijenci. Nekateri listi sklepajo iz tega, da je omajano stališče Thunovega

ministrstva in upajo, da pride na krmilo novo ministrstvo s Chlumeckim na čelu. „Neues Wiener Tagblatt“, ki velja za nekako glasilo nemškoliberalnih veleposestnikov, je pojasnilo, da temu ni tako in da se je cesar s Chlumeckim posvetoval samo glede volitve delegacij.

Revolte — v raznih krajih na Češkem, ki so imele očitno prctidinastičen značaj, kakor tudi izgredi v Celovcu, so obudili v odločilnih krogih velike skrbi. Na Češkem je bila nastala že prava pravcata revolucija. Ako bi se bilo kaj takega zgodilo v kakem slovanskem kraju, bi bila vlada že davno razglasila obsedno stanje in napravila bi bila že toliko vešal, da bi zmanjkalo krvnikov, ki bi hoteli obsojence obešati. Čuje se sicer, da je vlada hotela tudi v Kraslicah, v Aschu in v Falknovu razglasiti izjemno stanje, da pa so nemški uplivi to preprečili.

Dr. Kathrein o položaju. Bivši predsednik zbornice poslancev in državni poslanec ter odličnjak v nemški katoliški ljudski stranki, dr. Kathrein, je govoril te dni pred svojimi volilci o političnem položaju. Njegova izvajanja so zvenela bistveno: Obžaloval je, da je obstrukcija preprečila delovanje parlamenta; povdarjal je potrebo povspesevanja narodne sprave med raznimi narodnostmi Avstrije in zlasti med Čehi in Nemci; katoliška ljudska stranka bo podpirala vsako prizadevanje v tem smislu, posluhuje se vsega upliva svojega in družje se z vsemi, ki spoštujejo versko prepričanje njega stranke in stoje na zakoniti in patrijotični podlagi; mi — je rekel nadalje — kakor Nemci se borimo za nemško pravo in se držimo o tem v mejah, ki jih določa korist države. Nikdar pa se ne bomo mogli družiti z njimi, ki pobijajo katolicizem. Mi hočemo enakopravnost narodov, tako, da bo odgovarjalo duševnemu in narodnemu razvoju raznih plemen. Glavna naloga bodi torej vladi, da ona poprime inicijativo v ta namen, da se enkrat stori konec narodnim bojem. Na tem prizadevanju more vlada računati na podporo katoliške ljudske stranke. Glede § 14. je menil govornik, da je vlada, čim ne deluje parlament, prisiljena poskrbeti za potrebe države, posluhuje se pravic, ki jih jej daje zakon. Oni, ki protestujejo proti § 14 in zahtevajo, naj se skliče parlament, pa morajo tudi delati na to, da se omogoči redno delovanje parlamenta in morajo pobijati obstrukcijo. Na ta izvajanja dra. Kathreina se utegnemo povrniti prihodnjič.

Predsednik poslanske zbornice dr. Fuchs je te dni v Saalfeldenu poročal svojim volilcem o položaju. Prijemal je jako ostro nemške radikalce in njihova glasila, ker ne poznajo patriotizma ter so vrgli avstrijsko državno misel brez strahu od sebe; ti ljudje zanašajo proti avstrijske tendence med cesarja zvesto ljudstvo ter nete sovraštvo in razpor med avstrijskimi narodi. Živo obžalujem nadalje — je dejal Fuchs — nečuveno in obsojenje vredno sleparjenje, katero se pod geslom „Proč od Rima“, sleparjenje, katero se zlorablja le za to, da se more voditi boj proti prestolu in altarju proti državnim in cerkvenim avtoriteti. Zadnji dogodki v Solnogradu, v Celovcu in drugod so to dovelj potrdili. Fuchs je končno obžaloval, da se vdeležujejo proti dinastičnega gibanja celo c. kr. uradniki ter dejal. Temu mora biti konec, treba je odločnih dejanj vlade in miraželnih narodov avstrijskih, da se uničijo katilinarična stremjenja političnih roparjev.

Nemška katoliška ljudska stranka je postala zlasti zadnji čas in sicer od celovških izgredov sem skrajno nezadovoljna. To kaže govor dr. Fuchsa. V istem smislu, samo še veliko ostrejšje in brezobzirnejše je govoril poslanec Kern, ki je posebno obdelaval nemško radikalne uradnike, „Linzer Volksblatt“ je naravnost pozivljala vlado, naj porabi najostrejša sredstva proti revolucionarnemu počenanju radikalizma.

Ogrska. — „Pester Lloyd“ piše, da v ogrskem parlamentu sedaj prav za prav ni nobene opozicije, kar je sicer posledica sedanjega prehodnega stanja, a vzlic temu nenaravna